

ОХОРОНА АВТОРСЬКИХ ПРАВ НА КОМП'ЮТЕРНІ ПРОГРАМИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

PROTECTION OF COPYRIGHTS TO COMPUTER PROGRAMS UNDER THE LAWS OF UKRAINE

Годлевський В.І., магістр права

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Публікація спрямована на розгляд новітнього законодавства України у сфері авторського права у частині охорони комп'ютерних програм, дослідження їх особливостей як об'єктів авторського права та інформаційної сфери, окреслення тих викликів, які постають перед суспільством у зв'язку із впровадженням технологій штучного інтелекту у різних сферах людської життєдіяльності, аналізу недоліків існуючих нормативних актів у сфері регулювання відносин щодо охорони комп'ютерних програм та визначення шляхів їх нормативного удосконалення.

Матеріалами дослідження є нормативно-правове регулювання відносин щодо охорони об'єктів авторського права, а також праці вітчизняних та зарубіжних авторів у сфері авторського-правового забезпечення охорони комп'ютерних програм.

В умовах інформаційного суспільства однією із сфер економіки, яка стрімко розвивається в Україні є сфера інформаційних технологій. За обставин інформатизації саме ІТ-галузь буде основою залучення капіталовкладень та інвестиційної привабливості економіки повоєнної України.

Як об'єкт охорони авторського права комп'ютерна програма має бути оригінальною та створюватися у результаті творчої діяльності людини. Правовій охороні підлягає форма вираження комп'ютерної програми. При цьому, ідеї та принципи, на яких ґрунтуються будь-який елемент комп'ютерної програми, графічний інтерфейс користувача, набір виконуваних функцій, формат файлів даних не є формами вираження комп'ютерної програми та не охороняються авторським правом.

Враховуючи сучасні тенденції розвитку ІТ-сфери в новітньому законодавстві України про авторське право регламентовані відносини щодо охорони об'єктів, які створені у результаті функціонування комп'ютерної програми за допомогою технологій штучного інтелекту. Такі об'єкти вважаються «неоригінальними об'єктами, згенерованими комп'ютерною програмою» та не передбачають участі фізичної особи в їх утворенні. Для забезпечення їх правової охорони у законодавстві України використовується категорія «право особливого роду» (*sui generis*).

У дослідженні зроблено висновок, що розвиток ІТ-сфери у майбутньому призведе до потреби більш деталізованого регулювання відносин щодо охорони комп'ютерних програм як особливих об'єктів авторського права, так само як і сфери використання об'єктів, створених комп'ютерними програмами за допомогою технологій штучного інтелекту. Зазначені відносини, мають бути предметом особливої уваги законодавця у процесі розробки на нормативному рівні сучасної системи правової охорони комп'ютерних програм.

Ключові слова: комп'ютерна програма, штучний інтелект, авторське право, графічний інтерфейс, *sui generis*, право інтелектуальної власності.

The publication is aimed at reviewing the latest copyright legislation of Ukraine in the field of computer programs protection, studying their peculiarities as objects of copyright and information sphere, outlining the challenges facing society in connection with the introduction of artificial intelligence technologies in various spheres of human life, identifying the shortcomings of existing regulations in the field of regulation of relations regarding the protection of computer programs and determining the ways of their regulatory improvement.

The research materials include the legal regulation of relations relating to the protection of copyright objects, as well as works of domestic and foreign authors in the field of copyright protection of computer programs.

In the context of the information society, one of the fastest growing areas of the economy in Ukraine is the information technology sector. In the context of informatization of all social processes of our time, the IT industry will be the basis for attracting capital investments and investment attractiveness of the post-war economy of Ukraine.

As an object of copyright protection, a computer program must be original and created as a result of human creative activity. The form of expression of a computer program is subject to legal protection. At the same time, the ideas and principles on which any element of a computer program, graphical user interface, set of functions, data file format are based are not forms of expression of a computer program and are not protected by copyright.

Given the current trends in the development of the IT sector, the Law also regulates relations regarding the protection of objects created as a result of the functioning of a computer program using artificial intelligence technologies. Such objects are considered to be "non-original objects generated by a computer program" and do not require the participation of an individual in their creation. To ensure their legal protection, Ukrainian legislation uses the category of "special kind of law" (*sui generis*).

The study concludes that the development of the IT sphere in the future will lead to the need for more detailed regulation of relations concerning the protection of computer programs as special copyright objects, as well as the scope of use of objects created by computer programs using artificial intelligence technologies. These relations should be the subject of special attention of the legislator in the process of developing a modern system of legal protection of computer programs at the regulatory level.

Key words: computer program, artificial intelligence, copyright, graphical interface, *sui generis*, intellectual property law.

В умовах інформаційного суспільства однією із галузей економіки, яка стрімко розвивається, навіть, під час воєнного стану в Україні є сфера інформаційних технологій, що охоплює сукупність методів, процесів та програмного забезпечення, які забезпечують збір, зберігання, обробку, захист та передачу інформації за допомогою різних технічних пристроїв.

Наразі можна констатувати, що за обставин швидкої інформатизації всіх суспільних процесів саме ІТ-галузь буде основою залучення капіталовкладень та інвестиційної привабливості економіки повоєнної України.

За оцінками фахівців ІТ-сфера є однією з провідних індустрій української економіки та стрімко зростає щороку. Так, за останні 6 років частка експорту комп'ютерних послуг у ВВП зросла з 1,8% до 3,5%, а загалом в експорті послуг – з 13,4% до 37,8%. Тобто станом на 2022 р. майже 40% від усіх послуг, які експортує Україна на зовнішній ринок, це послуги ІТ [1].

В умовах повномасштабного вторгнення ІТ-сфера стала чи не єдиною галуззю економіки України, яка продовжує демонструвати позитивну динаміку. Так, за підсумками десяти місяців 2022, галузь зросла та принесла

в економіку України \$6 млрд експортної виручки, що на 10% більше порівняно з аналогічним періодом 2021 року. Частка експорту ІТ-послуг у ВВП збільшилась на 51% – до 5,4%, а в експорті послуг зросла на 24% та становить 47%, тобто майже половину [2]. Як зазначає М.Федоров «ІТ не лише тримає економічний фронт, але й підтримує армію. Сьогодні Україна веде першу цифрову війну. Не тільки автомати та танки є зброєю на полі бою, але й дані та технології. Інноваційні розробки українських айтивців допомагають зберігати життя військових та наближають нашу перемогу» [2].

Зазначені фактори мають бути у фокусі законодавчої уваги при формуванні правових засад розвитку та широкого використання ІТ-бізнесів, активного залучення інвестицій та людських ресурсів в ІТ-сферу, створення сучасних правових механізмів захисту ІТ-продуктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання охорони авторських прав на комп'ютерні програми були предметом наукового розгляду та дослідження В. Дмитришина [3], К. Зерова [4], О. Орлюк [5], С. Петренка [6], Л. Тарасенка [7] та інших вчених. Водночас, відзначаємо відсутність у межах правової науки системного дослідження проблематики регулювання відносин у сфері охорони авторських прав на комп'ютерні програми з огляду на сучасні виклики інформаційної сфери та з урахуванням оновленого національного законодавства про авторське право та суміжні права, що зумовлює актуальність даної публікації, присвяченої особливостям охорони комп'ютерних програм у правовій системі України.

Метою даної публікації є аналіз новітнього законодавства України у сфері авторського права у частині охорони комп'ютерних програм, дослідження їх особливостей як об'єктів авторського права та інформаційної сфери, окреслення тих викликів, які постають перед суспільством у зв'язку з впровадженням технологій штучного інтелекту у різних сферах людської життєдіяльності, оцінка недоліків існуючих нормативних актів у сфері регулювання відносин щодо охорони комп'ютерних програм та визначення шляхів їх нормативного удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Повоєнна розбудова України має гуртуватися на засадах впровадження та широкого використання результатів інноваційної діяльності в ІТ-сфері. Істотні зміни відбулися у сфері правової охорони комп'ютерних програм, які були впроваджені прийняттям 01 грудня 2022 р. новим Законом України «Про авторське право і суміжні права» [8]. Наразі має бути проведена ґрунтовна робота по розробці та впровадженні системи підзаконних правових актів, спрямованих на деталізацію положень зазначеного нормативного акту.

Безумовно, Закон містить значну кількість фундаментальних новел та радикальних положень у сфері авторського права і суміжних прав, значна частина яких ще має пройти свою апробацію на рівні практичної площини, проте, насаперед, розглянемо його новели у частині охорони авторських прав на комп'ютерні програми.

Одразу слід зазначимо, що законодавець не застосовує терміни «ІТ-продукти» чи «програмне забезпечення», а у положеннях Закону оперує поняттям «комп'ютерна програма», адже на міжнародно-правовому рівні саме комп'ютерна програма є об'єктом авторського права. Проте, відзначимо, що категорія «ІТ-продукт» є більш широкою за своїм обсягом, ніж термін «комп'ютерна програма», оскільки охоплює будь-яке програмне або апаратне рішення, створене за використанням інформаційних технологій і призначене для вирішення конкретного завдання або задоволення потреби користувачів [9].

Комп'ютерна програма належить до об'єктів права інтелектуальної власності відповідно до ст. 420 Цивільного кодексу України. Комп'ютерна програма є об'єктом авторського права та охороняється як літературний твір [10]. Нормативно стаття 1 Закону України «Про авторське право

і суміжні права» закріплює визначення комп'ютерної програми як набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи в будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером (настільним комп'ютером, ноутбуком, смартфоном, ігровою приставкою, смарт-телевізором тощо), які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату, зокрема операційна система, прикладна програма, виражені у вихідному або об'єктному коді.

Неоднозначна та інноваційна природа комп'ютерної програми змушує розглядати її як особливий об'єкт права інтелектуальної власності, оскільки комп'ютерна програма є результатом творчої діяльності людини та обов'язковою подальшої співпраці з обчислювальною технікою. Дати повне визначення, виходячи суто з юридичної термінології, досить складно, оскільки комп'ютерна програма містить багато технологічних характеристик, що потребують додаткового тлумачення з боку фахівців у сфері програмування, особливо при вирішенні судових спорів.

Комп'ютерну програму відносять до програмних продуктів, яким властиві наступні ознаки. Передусім, комп'ютерна програма надає ряд інструкцій обчислювальної машини для їх виконання. Виходячи із таких властивостей, комп'ютерну програму можна вважати сукупністю завдань, що послідовно виконуються комп'ютером, з метою виникнення кінцевого результату, доступний для сприйняття користувачами. Так, на думку І. Верби, комп'ютерна програма є рішенням логіко-математичного завдання і призначена для управління роботою технічного пристрою – комп'ютера. Технічний процес, створений за допомогою комп'ютерної програми, обов'язково повинен завершуватись результатом, оскільки людина сприймає не саму комп'ютерну програму, а результат дії, яку запускає на комп'ютері. Саме виникнення результату відображає функціональність інформації, зчитаної обчислювальним приладом, для використання людиною в подальшому з метою забезпечення певних потреб [11, с. 123]

Як зазначають А. Музика і Д. Азаров, комп'ютерну програму слід вважати особливою комп'ютерною інформацією, що містить певні відомості й одночасно є побудованою за особливими правилами – сукупністю «зрозумілого» комп'ютеру даних (символів, кодів, сигналів, команд, тощо), яка забезпечує функціонування та керування комп'ютерними системами і/або телекомунікаційними мережами, виконання ними певних завдань [12, с. 87]

Поширеною є також практика визначення комп'ютерної програми як алгоритму або набору функцій. Комп'ютерна програма може представляти собою алгоритм в об'єктивній формі для обробки інформації, який може бути виконаний за допомогою обчислювальної техніки. Д. Свінсон, керуючись положеннями щодо охорони авторських прав, запропонував твердження про те, що комп'ютерна програма є саме формою вираження алгоритму, упорядкованих наборів чітко визначених правил (інструкцій) для вирішення поставлених задач [13].

На противагу такому підходу, більшість представників правової науки вважають, що об'єктом захисту має бути об'єктивна форма вираження комп'ютерної програми, а не ідея, що відображається в алгоритмі або наборі функцій. Так, за угодою ТРІПС захист авторського права поширюється на вислови, а не на ідеї, процедури, способи дії або математичні концепції як такі [14].

Комп'ютерна програма як об'єкт авторського права має певні ознаки, що роблять її схожим з літературним твором, проте повністю не є йому тотожною. Як вказує В. Дмитришин, формою відображення в обох випадках є рядки тексту, сформовані за допомогою визначених символів, що взяті з певної мови (у випадку художнього твору – мова, якою володіють носії, наприклад, англійська або українська, що відрізняються лінгвістичними особливостями, а у випадку комп'ютерної програми – мови

програмування, зокрема JavaScript, C++, Python) [3, с. 16]. Автор наводить інші фактори, що свідчать про належність комп'ютерних програм до об'єктів авторського права: – алгоритми, методи, ідеї, теорії, формули, використані при розробці комп'ютерної програми, надають їй риси наукового твору, тобто галузеву належність до об'єктів авторського права; – аудіовізуальні відображення, анімація і графіка, створювані комп'ютерною програмою, мають риси музичного, аудіовізуального твору, твору образотворчого мистецтва, художнього твору, що також дає підстави віднести їх до творів у галузі мистецтва.

Творчий характер є важливою ознакою об'єктів авторського права. Поняття творчості не визначається в законодавстві, оскільки творчість – це загальнолюдська категорія. Творчий характер характеризує оригінальність чи новизну твору. При цьому, новизна й оригінальність можуть виявлятися як у змісті твору, так і в його формі.

Однак, визначити наявність творчого характеру комп'ютерної програми є досить складно через її складну структуру, що і породжує безліч колізій при вирішенні спорів щодо плагіату. Комп'ютерна програма підлягає охороні, якщо вона є оригінальною в тому сенсі, що є результатом власної інтелектуальної діяльності її автора.

Порівнюючи комп'ютерну програму з літературним твором, С. Петренко вказує, що їх спільною ознакою є наявність змісту, внутрішньої та зовнішньої форми вираження, однак ці елементи не є сталими, оскільки залежать від виду комп'ютерної програми та її призначення. Наприклад, програму прикладного характеру можна віднести до наукового твору, комп'ютерну гру – до мультимедійних творів, а веб-сайти мають риси публіцистичного твору [6, с. 13].

Комп'ютерні програми поділяють за функціональною ознакою на прикладні та системні. Системні програми становлять програми, що забезпечують управління роботи комп'ютера для зчитування прикладних програм, організації обміну даними між комп'ютером та користувачем. Найпоширенішими прикладами є операційні системи такі як Microsoft Windows, Mac OS X та Linux тощо.

Прикладними вважаються комп'ютерні програми, що реалізують виконання конкретних завдань кінцевим користувачем та призначені для опрацювання текстів, зображень, баз даних. До них відносять графічні редактори, текстові процесори, ігри та безліч інших застосунків, що можна встановлювати та використовувати на комп'ютері [7, с. 252].

Комп'ютерна програма вважається цілісним об'єктом, що складається з великою кількістю елементів, різними за своєю будовою та функціональним призначенням. Як «набір символів» за визначенням національного законодавства, дані символи формують різні складові комп'ютерних програм.

На думку К. Зерова, комп'ютерна програма має «юридично байдужі» та «юридично значущі» елементи форми вираження [4, с. 12]. Так, за справою *Computer Associates International, Inc. v. Altai, Inc.*, 982 F.2d 693 (2d Cir. 1992) [15] з охоронюваних елементів комп'ютерної програми були виключені елементи, зумовлені ефективністю комп'ютерної програми, елементи, що пов'язані з механічною роботою комп'ютера, та елементи, що були взяті із суспільного надбання. Тому при вирішенні питання захисту елементів комп'ютерної програми необхідно керуватись визначеними законодавством принципами охоронної придатності об'єктів права інтелектуальної власності.

Як показує судова практика, мова програмування як самостійний об'єкт не захищається авторським правом. Зокрема у тривалій судовій справі Google проти Java рішенням Верховного суду США зазначається, що Google законно використовував мову програмування Java для написання коду попри те, що дана мова належить Oracle. Додатково суд стверджує, що дозвіл на захист авторських прав Oracle в даному випадку може зашкодити інтересам

громадськості, тому підтримав вимоги позивача у захисті прав щодо мови програмування [16].

Відзначимо, що виділення елементів комп'ютерної програми має важливе значення для забезпечення її охорони як об'єкта авторського права. Закон України «Про авторське право і суміжні права» у ст. 20 наголошує, що охорона надається формі вираження комп'ютерної програми. Це загальний принцип авторського права втілюється також у нормі ч. 3 ст. 8 Закону, що визнає поширення правової охорони тільки на форму вираження твору і не поширення на будь-які ідеї, концепції, відкриття, навіть якщо вони виражені, описані, пояснені, проілюстровані у творі. Тому ідеї та принципи, на яких ґрунтується будь-який елемент комп'ютерної програми, зокрема ті, на яких ґрунтується її інтерфейс, логічні схеми, алгоритми та мови програмування, не охороняються авторським правом.

Окреме коло питань виникає стосовно охорони графічних зображень та інших елементів інтерфейсу з одного боку, вони є елементами комп'ютерної програми, тобто, формами вираження її логічних схем та алгоритмів, з іншого – законодавством забезпечується охорона комп'ютерної програми у вигляді програмного чи вихідного коду.

Положення міжнародних договорів також визначають охорону комп'ютерної програми у форматі її математичного вираження, а не графічного інтерфейсу користувача. Так, згідно ст. 180 Угоди про асоціацію [17] охорона відповідно до цієї Угоди надається математичному виразу комп'ютерної програми будь-якої форми. Ідеї та принципи, на яких ґрунтується будь-який елемент комп'ютерної програми, зокрема ті, на яких ґрунтується її інтерфейс, не охороняються авторським правом згідно із цією Угодою.

Відтак, Закон України «Про авторське право і суміжні права» на відміну від попереднього Закону закріплює у ч. 2 ст. 20 положення про те, що графічний інтерфейс користувача, набір виконуваних функцій, формат файлів даних, які використовуються у комп'ютерній програмі для експлуатації її функцій, не є формами вираження комп'ютерної програми. Зазначеним елементам програми охорона авторським правом не надається.

Досить важливим питанням, яке постає у розрізі аналізу законодавчої системи охорони прав інтелектуальної власності на комп'ютерні програми є охорона прав на програми, згенеровані за допомогою технологій штучного інтелекту.

Наразі можна констатувати, що розвиток штучного інтелекту у найближчий час призведе до величезних технологічних, економічних і соціальних наслідків, а також докорінно змінить спосіб життя людини. При цьому, вже зараз елементи технологій штучного інтелекту активно застосовуються не лише у сфері нових наукових розробок, але і для створення різноманітних об'єктів.

Відзначимо, що одним із завдань проекту Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 5552-4 від 09.06.2021 (як зазначено у пояснювальній записці) [18] була необхідність врегулювання питання належності майнових прав на твори, створені за допомогою штучного інтелекту [20]. Відтак, прийняття на його основі Закону дозволило врегулювати відносини щодо охорони прав на об'єкти згенеровані комп'ютерними програмами за допомогою технологій штучного інтелекту.

Насамперед підкреслимо, що Закону оперує категорією «право sui generis на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою», а не поняттям «штучного інтелекту», що є цілком зрозумілим з огляду лише на формування можливості створення технологій штучного інтелекту.

Основним підходом законодавця, що втілений у ст. 33 є те, що права на такі об'єкти не є правами інтелектуальної власності, це права особливого роду (право sui generis), а об'єкти, що генеруються комп'ютерною програмою є неоригінальними об'єктами. Відтак, у цьому разі

Закон не використовує категорію «створення», адже йде мова про об'єкти, сформовані (згенеровані) комп'ютерною програмою, а не людиною як творцем.

Неоригінальним об'єктом, згенерованим комп'ютерною програмою (програмами) вважається об'єкт, що відрізняється від існуючих подібних об'єктів та утворений у результаті функціонування комп'ютерної програми (програми) без безпосередньої участі фізичної особи в утворенні цього об'єкта. При цьому, не вважаються неоригінальними об'єктами згенерованими комп'ютерними програмами твори, створені фізичними особами з використанням комп'ютерних технологій. І навпаки, комп'ютерною програмою, що охороняється як об'єкт авторського права є лише такий набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером, яка є результатом творчої діяльності її розробника.

У цьому аспекті Угода про асоціацію у ст. 180 закріплює основний принцип правової охорони комп'ютерних програм – вона охороняється, якщо є оригінальною у тому розумінні, що є продуктом інтелектуальної творчості автора. Жодні інші критерії не застосовуються для визначення наявності права на охорону.

Висновки. Проведений аналіз особливостей охорони комп'ютерних програм за законодавством України дає підстави для наступних висновків.

В умовах інформаційного суспільства однією із сфер економіки, яка розвивається, навіть, під час воєнного стану в Україні є сфера інформаційних технологій. За обставин швидкої інформатизації всіх суспільних процесів сучасності саме IT-галузь буде основою залучення капіталовкладень та інвестиційної привабливості економіки повоєнної України. Зазначені фактори враховує законодавець створюючи правові умови для розвитку та широкого використання IT-бізнесів, активного залучення інвестицій та людських ресурсів в IT-сферу, формуючи сучасні пра-

вові механізми охорони комп'ютерних програм в оновленому законодавстві України про авторське право.

Розгляд положень Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 р. засвідчує, що його положення не лише забезпечують необхідний рівень правової охорони комп'ютерних програм як об'єктів авторського права з врахуванням міжнародних зобов'язань України, а також деталізують правові засади такої охорони. Як об'єкт охорони авторського права комп'ютерна програма має бути оригінальною та створюватися у результаті творчої діяльності людини. Правовій охороні підлягає форма вираження комп'ютерної програми. При цьому, ідеї та принципи, на яких ґрунтується комп'ютерна програма, графічний інтерфейс користувача, набір виконуваних функцій, формат файлів даних не охороняються авторським правом.

Враховуючи сучасні тенденції розвитку IT-сфери у Законі також регламентовані відносини щодо охорони об'єктів, створених у результаті функціонування комп'ютерної програми за допомогою технологій штучного інтелекту. Такі об'єкти вважаються «неоригінальними об'єктами, згенерованими комп'ютерною програмою (програмами)» та не передбачають участі фізичної особи в їх утворенні. Для забезпечення їх правової охорони у законодавстві України використовується категорія «право особливого роду» («*sui generis*»).

Відзначимо, що розвиток IT-сфери у майбутньому призведе до потреби більш деталізованого регулювання відносин щодо охорони комп'ютерних програм як особливих об'єктів авторського права, так само як і сфери використання об'єктів, створених комп'ютерними програмами за допомогою технологій штучного інтелекту. Зазначені відносини мають бути предметом особливої уваги законодавця у процесі розробки на нормативному рівні сучасної системи правової охорони комп'ютерних програм.

ЛІТЕРАТУРА

1. Даниленко Ю. IT в економіці України: як змінювалася його частка, вплив та тренди ринку за роки незалежності. URL: <https://speka.media/it-v-ekonomici-ukrayini-yak-minyalasya-iogo-chastka-vpliv-ta-trendi-rinku-za-roki-nezaleznosti-plrw0p> (дата звернення 24.07.2024).
2. Федоров М. IT під час війни: виклики, досягнення, перспективи. URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/881572.html>. (дата звернення 24.07.2024).
3. Дмитришин В.С., Березанська В.І. Інтелектуальна власність на програмне забезпечення в Україні. К. : Вірлен, 2005. 304 с.
4. Зеров К.О. Захист авторського права на комп'ютерні програми. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2020. № 6. С. 5–14.
5. Петренко С.А. Правова охорона комп'ютерної програми як об'єкта інтелектуальної власності: шляхи розвитку : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2010. 16 с.
6. Право інтелектуальної власності. Академічний курс: підручник / О.П.Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін.; за ред. О.П.Орлюк, О.Д. Святоцького. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2007.
7. Тарасенко Л.Л. Комп'ютерна програма як об'єкт інтелектуального права. *ITправо: проблеми і перспективи розвитку в Україні* : збірник матеріалів наук.-практ. конф. Львів : НУ «Львівська політехніка», 2016. С. 251–260.
8. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01 грудня 2022 р. / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення 24.07.2024).
9. Створення багатомовного IT-продукту: the how to. Kenaz. URL: <https://kenaz.ch/uk/stvorennia-bahatomovnoho-it-produktu/> (дата звернення 24.07.2024).
10. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 24.07.2024).
11. Верба І. І. Основи інтелектуальної власності: навчальний посібник / за ред. С. В. Чікін. 2-ге вид., перероб. і доп. К. : НТУУ «КПІ», 2013. 262 с.
12. Музика А. Азаров Д. Про поняття злочинів в сфері комп'ютерної інформації. *Право України*. 2003. № 4. С. 86–89.
13. John Swinson. Copyright or Patent or Both: an Algorithmic Approach to Computer Software Protection. *Harvard Journal of Law & Technology*. Vol. 5, Fall Issue, 1991. URL: <https://jolt.law.harvard.edu/articles/pdf/v05/05HarvJLTech145.pdf>. (дата звернення 24.07.2024).
14. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15.04.1994. / База даних «*Законодавство України*». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text. (дата звернення 24.07.2024).
15. Computer Associates v. Altai 775 F.Supp. 544. URL: <https://digital-law-online.info/cases/20PQ2D1641.html> (дата звернення 24.07.2024).
16. Oracle Am., Inc. v. Google Inc. URL: https://www.supremecourt.gov/opinions/20pdf/18-956_d18f.pdf (дата звернення 24.07.2024).
17. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони / База даних «*Законодавство України*». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text. (дата звернення 24.07.2024).
18. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 5552-4 від 09.06.2021 / *Верховна Рада України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72188. (дата звернення: 24.07.2024).